

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE

**a articolului 321 alin. (2) pct. 3) și alin. (4) din Codul de procedură
penală**

(renunțarea inculpatului la dreptul de a fi prezent la ședința de judecată)

(sesizarea nr. 129g/2022)

CHIȘINĂU

24 ianuarie 2023

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Nicolae ROȘCA,
dnei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dlui Marcel Lupu, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 3 august 2022,
Examinând sesizarea menționată în ședință publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 321 alin. (2) pct. 3) și alin. (4) din Codul de procedură penală, ridicată de dl avocat Xenofon Ulianovschi, în interesele dlui Constantin Grădinaru, parte în dosarul nr. 1-4070/2019, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de dna Vasilisa Muntean, judecător la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

3. Prin decizia Curții Constituționale din 3 noiembrie 2022, sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a se prejudeca fondul cauzei.

4. În procesul examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opiniile Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Procuraturii Generale, Uniunii Avocaților, Institutului de Reforme Penale și Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice.

5. În ședința publică a Curții au fost prezenți dl avocat Xenofon Ulianovschi, autorul excepției de neconstituționalitate, dl Radu Radu, reprezentantul Parlamentului, și dl Eduard Serbenco, reprezentantul Guvernului.

ÎN FAPT

A. CIRCUMSTANȚELE LITIGIULUI PRINCIPAL

6. Pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, se află cauza penală de învinuire a dlui Constantin Grădinaru de comiterea unei tentative de

contrabandă. Potrivit Codului penal, infracțiunea de care este acuzat inculpatul este catalogată ca fiind mai puțin gravă.

7. În cadrul ședinței de judecată din 7 iunie 2022, dl avocat Xenofon Ulianoschi a ridicat, în interesele dlui Constantin Grădinaru, excepția de neconstituționalitate a articolului 321 alin. (2) pct. 3) și alin. (4) din Codul de procedură penală.

8. Printr-o încheiere din 14 iunie 2022, Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

9. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

10. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 321 Participarea inculpatului la judecarea cauzei și efectele neprezentării lui

„(1) Judecarea cauzei în primă instanță și în instanța de apel are loc cu participarea inculpatului, cu excepția cazurilor prevăzute de prezentul articol.

(2) Judecarea cauzei în lipsa inculpatului poate avea loc în cazul:

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A ARTICOLULUI 321 ALIN. (2) PCT. 3) ȘI ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ

- 1) când inculpatul se ascunde de la prezentarea în instanță;
 - 2) când inculpatul, fiind în stare de arest, refuză să fie adus în instanță pentru judecarea cauzei și refuzul lui este confirmat și de apărătorul lui sau de administrația locului de detenție a acestuia;
 - 3) **examinării unor cauze privitor la săvârșirea unor infracțiuni ușoare când inculpatul solicită judecarea cauzei în lipsa sa;**
 - 4) finalizării urmăririi penale în lipsa învinutului în condițiile art.291¹.
- (2¹) În cazul prevăzut la alin.(2) pct.2), inculpatul poate fi supus aducerii silită în instanța de judecată pentru a-și confirma refuzul de a participa la judecarea cauzei.
- (3) În cazul judecării cauzei în lipsa inculpatului, participarea apărătorului și, după caz, a reprezentantului lui legal este obligatorie.
- (4) **În caz de neprezentare a inculpatului în instanță, judecarea cauzei se amână, cu excepția cazurilor prevăzute la alin.(2) și alin.(2¹).**
- (5) Instanța, în cazul neprezentării nemotivate a inculpatului la judecarea cauzei, este în drept să dispună aducerea silită a inculpatului și să-i aplice o măsură preventivă sau să o înlocuiască cu o altă măsură care va asigura prezentarea lui în instanță, iar la demersul procurorului, să dispună anunțarea inculpatului în căutare. Încheierea privind anunțarea inculpatului în căutare se execută de către organele afacerilor interne.
- (6) Instanța decide judecarea cauzei în lipsa inculpatului din motivele prevăzute în alin.(2) pct.1) numai în cazul în care procurorul a prezentat probe verosimile că persoana pusă sub învinuire și în privința căreia cauza a fost trimisă în judecată a renunțat în mod expres la exercitarea dreptului său de a apărea în fața instanței și de a se apăra personal, precum și se sustrage de la urmărirea penală și de la judecată.”

ÎN DREPT

A. ADMISIBILITATEA

11. Prin Decizia sa din 3 noiembrie 2022, Curtea a confirmat respectarea, în prezenta cauză, a condițiilor de admisibilitate a unei sesizări stabilite în jurisprudența sa constantă.

12. Curtea a observat că excepția de neconstituționalitate este ridicată de avocatul persoanei în cadrul unui proces pendinte în fața instanței de drept comun, subiect căruia i s-a acordat acest drept pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

13. Curtea a menționat că, în conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a articolului 321 alin. (2) pct. 3) și alin. (4) din Codul de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale. Normele în discuție nu au mai constituit obiectul controlului de constituționalitate.

14. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză penală de învinuire a inculpatului de comiterea unei infracțiuni mai puțin grave. Din sesizare rezultă că judecarea cauzei a fost amânată de mai multe ori din motivul absenței inculpatului, deși acesta a solicitat examinarea cauzei în lipsa sa.

Astfel, Curtea a admis că prevederile contestate sunt aplicabile în această cauză. De altfel, potrivit articolului 321 alin. (2) pct. 3) din Codul de procedură penală, judecarea cauzei în lipsa inculpatului poate avea loc la cererea sa doar dacă este învinuit de comiterea unei infracțiuni ușoare, iar alineatul (4) al aceluiași articol stabilește că, în situația în care nu se constată vreo excepție prevăzută de lege de la regula obligativității prezenței inculpatului la proces, judecarea cauzei se amână.

15. O altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental. Astfel, Curtea a analizat, prin prisma argumentelor autorului sesizării, dacă prevederile contestate reprezintă o ingerință într-un drept fundamental (a se vedea DCC nr. 30 din 18 martie 2021, § 19; DCC nr. 44 din 1 aprilie 2021, § 20).

16. Autorul sesizării a susținut aplicabilitatea articolelor 20 [*accesul liber la justiție*] și 54 [*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*] din Constituție.

17. De asemenea, în opinia autorului excepției, normele criticate ar fi contrare articolului 14 [*interzicerea discriminării*] din Convenția Europeană, corespondentul articolului 16 [*egalitatea*] din Constituție. Sub acest aspect, autorul excepției a menționat că inculpații aflați în libertate ar fi discriminați în raport cu cei care se află în arest, din motiv că, spre deosebire de persoanele din prima categorie, cei din ultima au posibilitatea să refuze să fie aduși în fața instanței de judecată.

18. Cu privire la articolul 54 din Constituție, Curtea a reținut, în jurisprudența sa, că acesta este aplicabil doar în coroborare cu un drept fundamental incident. Mai mult, articolul 54 îi impune Curții un mod de analiză a caracterului proporțional al ingerințelor în drepturile fundamentale. Astfel, pentru a putea fi invocat acest articol, autorii sesizărilor trebuie să argumenteze incidența unui drept fundamental (a se vedea HCC nr. 29 din 12 decembrie 2019, § 19; HCC nr. 31 din 23 septembrie 2021, § 29).

19. Prin urmare, Curtea a trebuit să examineze incidența articolului 20 din Constituție invocat de autorul excepției de neconstituționalitate.

20. În jurisprudența sa, Curtea a notat că articolul 20 din Constituție își găsește corespondența în dispozițiile articolului 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care garantează dreptul la un proces echitabil (a se vedea DCC nr. 90 din 15 iunie 2021, § 25). Curtea Europeană a reținut că scopul și obiectul articolului 6 din Convenție demonstrează că o persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni este îndreptățită să ia parte la procesul său. Totuși, nici litera, nici spiritul articolului 6 din Convenție nu împiedică o persoană să renunțe, expres sau tacit, la garanțiile procesului echitabil (*Sejdovic v. Italia* [MC], 1 martie 2006, § 86; *V.C.L. și A.N. v. Regatul Unit*, 16 februarie 2021, § 201).

21. Din analiza normelor contestate rezultă că o persoană care nu se sustrage de la judecarea cauzei, care nu se află în arest și care este acuzată de o infracțiune care nu se încadrează în categoria celor ușoare este obligată să

participe la judecarea cauzei. Legea nu prevede nicio excepție de la regula judecării cauzei în prezența inculpatului pentru aceste cazuri. Aplicând normele contestate, instanța de judecată trebuie să amâne judecarea cauzei, indiferent de faptul existenței unor motive care justifică lipsa inculpatului. Totuși, acest fapt ar putea afecta principiul judecării cauzei într-un termen rezonabil. Astfel, Curtea a identificat un conflict între obligația pozitivă a statului de a asigura prezența inculpatului la judecarea cauzei sale și dreptul unei persoane ca procesul ei să aibă loc și să se încheie într-un termen rezonabil. Altfel spus, Curtea a identificat un conflict între principii în interiorul dreptului la un proces echitabil.

22. În contextul celor menționate, Curtea a decis să examineze sesizarea în fond, prin prisma articolelor 20 și 54 din Constituție. La etapa fondului, Curtea va evalua caracterul justificat al măsurii contestate prin prisma articolelor menționate și va stabili, ulterior, dacă este necesară o analiză separată din perspectiva principiului nediscriminării garantat de articolele 14 din Convenția Europeană și 16 din Constituție.

B. FONDUL CAUZEI

A. Argumentele autorului sesizării

23. Autorul excepției menționează că, potrivit articolului 321 alin. (1) din Codul de procedură penală, judecarea cauzei în primă instanță și în instanța de apel are loc cu participarea inculpatului, cu excepția cazurilor prevăzute în același articol. Una dintre excepțiile pentru judecarea cauzei în lipsa inculpatului este prevăzută de articolul 321 alin. (2) pct. 3) din Cod, *i.e.* atunci când inculpatul este acuzat de o infracțiune ușoară și solicită judecarea cauzei în lipsa sa. Alineatul (4) al aceluiași articol stabilește că, în situația în care nu se constată vreo excepție prevăzută de lege de la regula obligativității prezenței inculpatului la proces, judecarea cauzei se amână.

24. Potrivit autorului excepției, normele menționate nu prevăd situația unor persoane acuzate de infracțiuni mai grave decât cele ușoare și care, din motivul vârstei înaintate sau a stării sănătății lor, nu se pot prezenta la proces. Deși persoanele în discuție sunt de acord să fie reprezentate de un apărător, legea le obligă să se prezinte la proces. În caz contrar, instanța de judecată trebuie să amâne judecarea cauzei. Normele în discuție creează un cerc vicios pentru inculpații care sunt acuzați de infracțiuni mai grave decât cele ușoare și care nu se pot prezenta la proces din cauza stării sănătății sau a vârstei.

25. Sub acest aspect, autorul excepției a citat mai multe cauze din jurisprudența Curții Europene, potrivit căreia articolul 6 din Convenția Europeană nu împiedică renunțarea de bunăvoie la unele garanții ale procesului echitabil.

26. Prin urmare, autorul excepțiilor consideră că prevederile contestate sunt contrare articolelor 20 și 54 Constituție.

B. Argumentele autorităților și ale organizațiilor care și-au prezentat opiniile

27. În opinia sa scrisă, Parlamentul menționează că participarea inculpatului la examinarea cauzei este crucială, pentru că el cunoaște cel mai bine circumstanțele comiterii infracțiunii. De asemenea, prin participarea sa este asigurată contradictorialitatea procesului.

28. Potrivit Parlamentului, ar fi benefică implementarea tehnologiilor informaționale în procesele de judecată, inclusiv desfășurarea ședințelor de judecată prin intermediul teleconferinței.

29. În opinia scrisă a Președintelui Republicii Moldova se face trimitere la jurisprudența Curții Europene, potrivit căreia nicio persoană nu este împiedicată să renunțe, de bunăvoie, la exercițiul dreptului de a se prezenta la ședința de judecată. Potrivit Președintelui Republicii Moldova, judecătorii naționali pot aplica direct Convenția Europeană în cazul în care o persoană renunță la dreptul de a se prezenta în ședința de judecată.

30. Potrivit opiniei reprezentantului Guvernului, Codul de procedură penală conține suficiente garanții care asigură respectarea dreptului la un proces echitabil. În ședința plenară a Curții, reprezentantul Guvernului a susținut că normele contestate nu afectează articolele din Constituție invocate de autorul excepției.

31. Procuratura Generală menționează că prin normele contestate statul protejează dreptul inculpatului la un proces în contradictoriu. În opinia sa, judecătorii de drept comun ar putea aplica direct Convenția Europeană și prevederile constituționale pentru a soluționa problema renunțării la dreptul de a se prezenta în ședință în cazul în care legea nu prevede această posibilitate.

32. Uniunea Avocaților consideră că judecătorii de drept comun trebuie să aibă competența de a decide motivat, în fiecare caz particular, dacă este necesară prezența inculpatului la ședință. Prin urmare, Uniunea Avocaților consideră că normele contestate sunt neconstituționale.

33. În opinia *amicus curiae* prezentată de Institutul de Reforme Penale se menționează că examinarea cauzei în lipsa inculpatului nu încalcă, *per se*, dreptul la un proces echitabil. Este necesară asigurarea corectitudinii procedurilor, nu participarea formală a inculpatului. Astfel, Institutul de Reforme Penale nu constată vreun motiv care ar justifica amânarea procesului și, în mod implicit, afectarea principiului termenului rezonabil de judecare în cazul în care inculpatul solicită examinarea cauzei în lipsa sa din motive obiective.

34. În opinia sa *amicus curiae*, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a notat că nu există standarde constituționale care ar împiedica judecarea cauzei în lipsa inculpatului atunci când acesta renunță, în mod neechivoc, la acest drept.

C. Aprecierii Curții

Principii generale privind judecarea cauzei în absența

35. Curtea constată că prezența unui inculpat la judecarea propriei cauze reprezintă o garanție a procesului echitabil. Importanța acesteia a fost subliniată în tratatele internaționale în materia drepturilor fundamentale care au fost ratificate de Republica Moldova. De exemplu, articolul 14 alin. (3) lit. d) din Pactul internațional pentru drepturile civile și politice stabilește că orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni are dreptul să fie prezentă la proces și să se apere ea însăși sau să aibă asistența unui apărător ales de ea.

36. În același context, articolul 6 alin. (3) lit. c) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului îi garantează oricărui acuzat dreptul să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare remunerării unui apărător, să poată fi asistat gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer.

37. În ciuda acestor texte, aparent imperative, niciun tratat internațional în materia drepturilor fundamentale nu interzice desfășurarea ședințelor de judecată în lipsa inculpatului. Curtea Europeană a menționat că, deși procedurile care au loc în absența acuzatului nu sunt, *per se*, incompatibile cu articolul 6 din Convenție, ar constitui o denegare de justiție dacă o persoană condamnată *in absentia* nu ar putea obține redeschiderea procesului, în situația în care nu s-a stabilit că inculpatul nu a renunțat la dreptul său de a se prezenta și a se apăra (*Sejdovic v. Italia* [MC], 1 martie 2006, § 82). *A contrario*, nu este necesară redeschiderea procedurii în cazul în care fie persoana vizată a renunțat la dreptul de a se prezenta și de a se apăra, fie a încercat să se sustragă de la proces.

38. Nici litera, nici spiritul articolului 6 din Convenție nu împiedică o persoană să renunțe, expres sau tacit, la garanțiile procesului echitabil. Renunțarea trebuie stabilită de o manieră lipsită de echivoc și trebuie însoțită de garanții minime comensurabile cu importanța sa. Renunțarea nu poate contraveni vreunui interes public (*Sejdovic v. Italia* [MC], 1 martie 2006, § 86; *V.C.L. și A.N. v. Regatul Unit*, 16 februarie 2021, § 201).

39. În particular, nu există o încălcare a dreptului la un proces echitabil atunci când persoana acuzată a fost informată cu privire la data și la locul procesului sau atunci când a fost apărută de către un avocat pe care l-a mandatat în acest scop. Aceste considerente au stat la baza concluziei Curții Europene privind lipsa unei încălcări a articolului 6 din Convenție în cauzele *Medenica v. Elveția*, 14 iunie 2001, §§ 56–59; *Dijkhuizen v. Olanda*, 8 iunie 2021, §§ 59–62).

40. De asemenea, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a subliniat, între altele, că lipsa de reacție din partea acuzatului nu trebuie să paralizeze procedura instanței (DCC nr. 124 din 30 octombrie 2018, § 23; DCC nr. 77 din 1 iunie 2021, § 26).

Principii generale privind dreptul la judecarea cauzei într-un termen rezonabil

41. Curtea menționează că orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni are un drept fundamental ca procesul ei să aibă loc și să se încheie într-un termen rezonabil. Potrivit jurisprudenței Curții Europene, în materie penală, dreptul la judecarea cauzei într-un termen rezonabil urmărește să asigure faptul că o persoană acuzată nu trebuie să rămână într-o stare de incertitudine privind soarta sa o perioadă îndelungată (*Kart v. Turcia* [MC], 3 decembrie 2009, § 68).

42. Criteriile de apreciere a caracterului rezonabil al termenului procedurilor penale sunt, în special, complexitatea cauzei, comportamentul părților și al autorităților relevante (*Liblik și alții v. Estonia*, 28 mai 2019, § 91).

43. Articolul 6 din Convenție nu-i impune inculpatului o cooperare activă cu autoritățile judiciare. Acestuia nu i se poate reproșa că s-a folosit pe deplin de remediile oferite de dreptul național (*Sociedade de Construções Martins & Vieira, Lda. și alții v. Portugalia*, 30 octombrie 2014, § 48). Totuși, trebuie să fie avută în vedere intenția inculpatului, care rezultă din dosar, de a amâna instrumentarea cauzei. Inculpatul nu poate invoca perioada în care se ascundea, încercând să se sustragă de la judecată (*Vayıç v. Turcia*, 20 iunie 2006, § 44; *Keaney v. Irlanda*, 30 aprilie 2020, § 95).

44. Totodată, pe baza articolului 6 din Convenție, statele au obligația să-și organizeze sistemul judiciar astfel încât tribunalele să îndeplinească toate cerințele acestui articol, inclusiv să fie apte să judece cauzele într-un termen rezonabil (*Bara și Kola v. Albania*, 12 octombrie 2021, § 94).

Aplicarea principiilor generale în prezenta cauză

45. Articolul 321 alin. (1) din Codul de procedură penală stabilește regula potrivit căreia judecarea cauzei în primă instanță și în apel are loc cu participarea inculpatului. Alineatul (2) al aceluiași articol stabilește excepțiile de la această regulă: (i) cazul în care inculpatul se eschivează de la prezentarea în instanță; (ii) cazul în care inculpatul, fiind în stare de arest, refuză să fie adus la ședința de judecată, iar refuzul său este confirmat de apărător sau de administrația locului de detenție; (iii) în situația examinării unor cauze referitoare la comiterea unor infracțiuni ușoare, iar inculpatul solicită judecarea cauzei în lipsa sa; (iv) în situația finalizării urmăririi penale și a trimiterii cauzei în judecată *in absentia*. În continuare, alineatul (4) al aceluiași articol stabilește că, în situația în care nu se constată vreo excepție prevăzută de lege de la regula obligativității prezenței inculpatului la proces, judecarea cauzei se amână.

46. Analizând aceste prevederi, Curtea observă că o persoană care nu se sustrage de la judecarea cauzei, care nu se află în arest, care este acuzată de o infracțiune din afara categoriei celor ușoare și care a luat cunoștință de învinuire înainte ca dosarul să-i fie trimis în judecată nu se încadrează în nicio

excepție de la regula judecării cauzei în prezența inculpatului, chiar dacă există motive care i-ar justifica absența.

47. Curtea își poate imagina situația unor persoane care, din motivul vârstei înaintate sau a stării de sănătate, nu se pot prezenta la proces, însă doresc ca procesul lor să se desfășoare. Aplicând normele contestate, instanța de judecată ar trebui să amâne judecarea cauzei la nesfârșit, pentru că situația lor nu se încadrează în nicio excepție menționată mai sus. Pentru persoanele în discuție, o astfel de soluție ar echivala cu o negare a dreptului la un proces echitabil, desfășurat într-un termen rezonabil. Aducerea lor forțată nu remediază problema, ci dimpotrivă, o agravează, pentru că ar putea leza drepturile acestor persoane la respectarea demnității sau a sănătății.

48. Curtea notează că, deși prezența inculpatului în ședință are o importanță deosebită pentru asigurarea caracterului echitabil și în contradictoriu al procesului, iar legislatorul are obligația pozitivă să instituie mecanisme care să-i asigure prezența la ședință, acestea nu trebuie să paralizeze procedura instanței de judecată, împiedicând, pur și simplu, desfășurarea procesului. În acest context, Curtea subliniază că, atunci când sunt puse în balanță aceste două principii, legislatorul trebuie să găsească echilibrul corect, adică soluția care nu subordonează un principiu în detrimentul altuia, ci soluția care identifică un compromis optim.

49. Analizând prevederile Codului de procedură penală, Curtea constată că legislatorul a reglementat situația persoanelor care refuză în mod implicit la dreptul de a fi prezente la judecarea cauzei (*e.g.* inculpații care se sustrag de la judecată). De asemenea, legislatorul a reglementat posibilitatea renunțării în mod expres la dreptul de a fi prezente pentru persoanele aflate în arest preventiv, refuzul fiind confirmat de apărător sau de administrația locului de detenție, indiferent de categoria infracțiunilor de care sunt acuzate.

50. Pe de altă parte, Curtea observă că persoanele care nu se află în arest preventiv și care nu se sustrag de la judecată pot renunța în mod expres la dreptul de a fi prezente la ședință doar dacă sunt acuzate de comiterea unor infracțiuni ușoare. Curtea nu poate identifica vreun motiv rezonabil care justifică o asemenea soluție legislativă. De altfel, același articol 321 din Codul de procedură penală prevede la alineatul (3) garanția potrivit căreia, în cazul judecării cauzei în lipsa inculpatului, participarea apărătorului și, după caz, a reprezentantului lui legal este obligatorie.

51. Din aceste motive, Curtea va declara neconstituțional textul „examinării unor cauze privitor la săvârșirea unor infracțiuni ușoare” din articolul 321 alin. (2) pct. 3) din Codul de procedură penală, pentru că nu le permite unor categorii de persoane inculpate să beneficieze de dreptul la un proces echitabil, garantat de articolul 20 din Constituție. Această concluzie scutește Curtea de necesitatea efectuării unei analize suplimentare prin prisma principiului nediscriminării garantat de articolul 14 din Convenția Europeană, invocat de autorul excepției.

52. Totuși, Curtea notează că instanțele de judecată vor trebui să verifice: (I) dacă există circumstanțe excepționale și motive obiective care justifică

absența inculpaților la ședință (e.g. starea sănătății sau vârsta înaintată); (II) dacă renunțarea este voluntară, lipsită de echivoc (e.g. declară solemn într-o ședință precedentă sau prezintă un înscris contrasemnat de apărător în care își manifestă această dorință) și bazată pe o alegere în cunoștință de cauză (persoana prevede consecințele pe care le presupune conduita sa); (III) dacă renunțarea nu contravine unui interes public mai important. În aceste condiții, Curtea va emite o Adresă către Parlament în vederea reglementării acestor garanții în conformitate cu considerentele prezentei hotărâri.

53. Având în vedere că problema abordată de autorul sesizării este soluționată prin declararea neconstituționalității dispozițiilor contestate de la articolul 321 alin. (2) pct. 3) din Codul de procedură penală, Curtea consideră că este superfluu să se pronunțe și cu privire la critica alineatului (4) din același articol, care stabilește că judecarea cauzei se amână dacă nu se constată vreo excepție prevăzută de lege de la regula obligativității prezenței inculpatului la proces.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 lit. a) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se admite parțial* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 321 alin. (2) pct. 3) și alin. (4) din Codul de procedură penală, ridicată de dl avocat Xenofon Ulianoschi, în interesele dlui Constantin Grădinaru, parte în dosarul nr. 1-4070/2019, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.

2. *Se declară neconstituțional* textul „examinării unor cauze privitor la săvârșirea unor infracțiuni ușoare” din articolul 321 alin. (2) pct. 3) din Codul de procedură penală.

3. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 24 ianuarie 2023
HCC nr. 3
Dosarul nr. 129g/2022